

Nisan tası

Z

N

İSAN yağmuru Mevlevîler tarafından da mübârek sayılmıştır. Dergâhta, bu yağmurdan toplanmış ve üzerine duâlar okunmuş, bu dergâhın zemzemi olarak dağıtılmıştır. Suyun iç sıkıntılarını gidermek için şifâ niyetine insanlara verildiği gibi tarlalara bereket için saçıldığı da olmuştur. ¹ İşte bu güzel eserin içine mineral yönünden oldukça zengin olan nisan yağmuru konduğu için adına “nisan tası” denmiştir. Nisan tasına toplanan suya Hz. Mevlânâ'nın sarığı'nın ucu batırıldığı için “destar suyu” da denirdi.

Son İlhanlı hükümdârı, Ulcaytu Sultan Mehmed'in oğlu Ebu Said Bahadır Han (2 Haziran 1305-1 Aralık 1335) tarafından Musul'da yaptırılarak 1327 yılında Mevlânâ Dergâhı'na hediye edilen eşsiz güzellikteki nisan tası, bugün Konya (Mevlânâ) Müzesi'nde 384² (eski kayıt numarası 270'tir.) numarasıyla yer alır. Tekke ve zâviyelerin kaldırılması üzerine 9 Teşrîni-evvel 1926'da Mevlevî Dergâhı'ndan müze envanterine kayıtlanmıştır. Bakırdan yapılmış üstü altın ve gümüş kakmalarla olağan üstü bir mahâretle süslenmiştir. Bütün parçalarıyla 33,375 kg ağırlığında, 135 cm yüksekliğinde olan bu tas, dergâhların kapatıldığı 1925 yılına kadar Konya Mevlânâ Dergâhı'nda kullanılmıştır. Mevlânâ Müzesi müdür vekili Dr. Naci Bakırcı da, Konya Mevlânâ Müzesi'ne gelen ziyaretçilerin büyük ilgi gösterdiği eserler arasında yer alan nisan tasının yüzlerce yıldır Anadolu'da var olan nisan yağmurlarının toplanması geleneğinin günümüze yansımış en güzel göstergelerinden biri olduğunu belirtmiştir. Bakırcı, “nisan aylarında nisan tası, Kubbe-i Hadra'nın (Yeşil Kubbe) hemen altına konur, kazanda toplanan su ziyaretçilere dağıtılırdı. Konya'da yağmurun az yağdığı kurak senelerde bu suyun bereket niyetine tarlalara serpiildiği de bilinir.” ifâdeleleriyle nisan tasına verilen önemi îzah etmiştir. Eski kaynaklarda yapılan araştırmalar sonucu, çiftçilerin tohum olarak kullandıkları buğday ve arpa-ların nisan tasına bereket olsun diye konduğu, ekim zamanında da buradan bu tohumların alınıp diğer tohumla-

rın arasına konarak ekildiği bilgisine ulaştıklarını bildirmiştir.

Müze envanterinde esas tutulan mâlûmata göre nisan tası, 734 H. -1333 M. yılında Konya'ya gelmiş ve türbeye konmuştur. Nisan tasının Musul'da yapılarak Ebu Said Bahadır Han'ın Niğde'ye memur ettiği Sungur Ağa ile Mevlevî Dergâhı'na hediye edildiği yazılmıştır. Döneminde Anadolu halkının oldukça refah yüzü gördüğü, birçok eser yaptıran, şiire ve mûsikîye âşinâ olan, fakirleri gözettiği söylenen Ebu Said Bahadır Han zamânında, Hz. Mevlânâ'nın evlâdından bâzıları Tebriz'e gitmişler, hükümdar ve vezirleri ile görüşmüşler, armağan vermişler ve almışlardır. Nisan tasının bu esnâda gelen hediyeler arasında olması da ihtimal dâhilindedir.

Bronz üzerine altın ve gümüş kakma olarak yapılan nisan tası dört parçadan oluşur: kapak, gövde, bilezik, kâide. Kapağında kuyruğu kırılmış bir horoz heykeli bulunan eser kıymetli mâdenlerle süslenmiştir. Nisan tasının diğer taraflarında gümüş kakma olarak uçar ya da yürür vaziyette muhtelif kuş resimleri vardır. Mâlûm olduğu üzere Bakara sûresinin 260. âyetinin meâlinde şu bilgi yer alır: Hz. İbrahim: “Ya Rabbi! Ölüyü nasıl diriltirsin bana da göster.” diye yalvarınca “Dört kuş al, onları parça parça et, sonra çağır, sana koşarak gelirler. Bil ki Allah aziz ve hakîmdir.” cevâbını almıştır. İşte bu dört kuştan murat, Mesnevî-i Şerif'te kaz, tavus, karga ve horozdur. Kaz hırsa, horoz şehvete, tavus dünya mertebelerine, yâni servet, süs ve ziynetlerine, karga da tûl-i emele teşbih etmiştir. Bu sanat eserini ibdâ eden sanatkarların bu dört kuş hikâyesinden esinlendiği düşünülmektedir.

Gövdedeki altı madalyonda, altın ve gümüş kakmayla geometrik ve bitkisel motiflere, av hayvanlarına ve av sahnelerine yer verilmiştir. Bâzı târihsel olaylar, yüz hatları çizilmeyen bir hükümdar ve elçilerden oluşan toplantı sahneleri de resmedilmiştir. Bilezik kısmında yer alan yazılar gâyet güzel ve istifli İlhânî yazısıdır. Yazıda işâret olunan bölmelere uçar vaziyette ve gümüş kakma ile yapılmış kuş ve gamalı haç motifleriyle işlenmiş dâi-

reler vardır. Kâide bölümünde de diğer bölümler gibi, Ebu Said Bahadır Han'a iyi dileklerde bulunan, onu yücelten, eserin ona ithaf edildiğini anlatan kûfî hatlı yazılar mevcuttur. Burada da çeşitli hayvan, insan, çiçek figürlü işlemler gözlemlenmektedir.

Nisan tasının üzerinde etütler yapmak için Londra Üniversitesi'nden Konya'ya ilim insanları gelmiştir. 1939 yılında Milletlerarası New York Sergisi'nde teşhir edildiği zaman büyük ilgi toplamıştır.

¹ Mahalli Tetkikler, *Konya Dergisi*, Abdulkadir Erdoğan, sayı:13, s. 822.

² Müzelik eşyâ defteri, sayfa 52.

KAYNAKÇA

¹ Oral, M. Zeki, *Nisan Tası*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, 1954.

² “Mevlana Müzesi'nin Şifâ Kabi Nisan Tası”, 20 Nisan 2015, <https://www.haberler.com/mevlana-muzesi-nin-sifa-kabi-nisan-tasi-7215143-haberi/>, Erişim tarihi: 21.12.2017.

Nisan tasının kapağındaki kuyruğu kırılmış horoz heykeli, Konya. Mevlânâ Müzesi.